

Бочан Петро. Електронне портфоліо в системі середньої та вищої освіти. У статті йдеться про поняття електронного портфоліо у контексті середньої та вищої освіти. Автор торкається таких тем використання електронних портфоліо, як особливості розгортання цієї технології у середній та вищій освіті, зв'язок електронного портфоліо із майбутнім працевлаштуванням студентів а також проблеми, із якими стикаються студенти під час створення електронних портфоліо. Йдеться також про потенційні проблеми застосування електронних портфоліо, уникнення технічних проблем при використанні системи електронних портфоліо для створення вмісту електронного навчання. Зрештою, автор надає інформацію про історію виникнення та розвитку поняття електронних портфоліо та їх значення в сучасному навчальному суспільстві.

Ключові слова: електронні портфоліо, електронне навчання, електронний університет, середня освіта, вища освіта.

Бочан Пётр. Электронные портфолио в системе среднего и высшего образования. Статья посвящена понятию электронного портфолио в контексте среднего и высшего образования. Автор описывает такие проблемы использования электронных портфолио, как особенности развертывания этой технологии в системе среднего и высшего образования, связь электронного портфолио с будущим трудоустройством студентов, а также проблемы, связанные с созданием электронных портфолио. Описаны также потенциальные проблемы использования электронных портфолио, способы предотвращения технических проблем использования системы электронных портфолио для создания содержимого электронного обучения. Кроме этого, автор предоставляет информацию об истории возникновения и развития сущности электронных портфолио и их значения в современном учебном обществе.

Ключевые слова: электронные портфолио, электронное обучение, электронный университет, среднее образование, высшее образование.

The article acted to the editorial board
05.03.2013

УДК 81'373+81'243 (045)

Любов Заблоцька

Методичні аспекти навчання іншомовної фахової лексики студентів спеціальності «Туризм»

У статті наголошено на актуальності проблеми навчання іншомовної фахової лексики, окреслено особливості фахової термінології й специфіку її введення в процес навчання англійської мови студентів спеціальності «Туризм», обґрунтовано методичні аспекти процесу навчання фахової лексики англійської мови студентів. З'ясовано, що залежно від етапів опрацювання іншомовної фахової лексики добираються відповідні типи вправ, які забезпечують неперервне прищеплення навичок спілкування, формування та вдосконалення вмінь професійно спрямованого мовлення.

Ключові слова: іншомовна фахова лексика, навчання англійської мови, методичні аспекти навчання, етапи, типи вправ.

Постановка наукової проблеми та її значення. Значущість вивчення іноземної мови в умовах уходження України в єдиний освітній простір значно підвищує статус цієї академічної дисципліни. Іноземна мова є не тільки необхідним складником загальномовної компетенції молодого спеціаліста, що уможливорює спілкування на загальнопобутовому рівні, а й засобом удосконалення вузькогалузевих іншомовних навичок відповідно до спеціальності майбутнього фахівця.

Сучасні ринкові відносини зумовлюють більш жорсткі вимоги до якості та рівня професійної підготовки висококваліфікованих працівників. У процесі підготовки студентів туристичної галузі вивчення іноземних мов, насамперед англійської, займає одне із чільних місць. Випускники цієї спеціальності мають оволодіти вміннями та навичками іншомовного спілкування, щоб вільно висловлюватися іноземною мовою, уникаючи складнощів, пов'язаних із пошуком відповідних мовних засобів задля вираження власної думки під час досягнення ними соціальних, академічних й професійних цілей.

Специфіка навчання фахової англійської мови студентів за спеціальністю «Туризм» полягає в тому, щоб створити всі умови для досягнення такого рівня володіння мовою, який би дав змогу використовувати її в подальшій професійній діяльності. Отже, забезпечує неперервне прищеплення навичок спілкування, формування та вдосконалення вмінь професійно спрямованого говоріння.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз літературних джерел засвідчив, що проблема навчання студентів вищів іншомовної лексики професійного спрямування перебуває в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених-методистів висвітлено різні аспекти цієї проблеми (Л. Алексеєва, І. Баценко, В. Борщовецька, В. Гнаткевич, Т. Жукова, Ю. Кусянкова, Г. Китайгородська, М. Лісовий, Л. Лучкіна Е. Мірошніченко, Ю. Пассов, О. Тарнопольський, R. Ellis, I. Nation, J. Richards, T. Rodgers N. Schmitt, W. Widdowson та ін.). Особливої уваги заслуговують роботи Л. Алексеєва (методика навчання професійної іноземної мови), В. Борщовецька, Л. Горелова, Т. Жукова (навчання фахової англійської лексики студентів-економістів), Ю. Кусянкова (методика навчання термінологічної лексики), М. Лісового (формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників), Л. Лучкіна (формування фахового словника студентів), С. Рибачок, О. Тарнопольський (навчання англійської мови для ділового спілкування).

Однак, незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, які пропонують різноманітні педагогічні технології формування культури ділового, професійного мовлення у студентів вищів, ця тема на сьогодні недостатньо висвітлена й потребує окремого вивчення в руслі підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму.

Мета статті – з'ясувати особливості фахової термінології й обґрунтувати методичні аспекти процесу навчання фахової лексики англійської мови студентів за спеціальністю «Туризм» і дібрати відповідний комплекс вправ для навчання лексики фахового спрямування майбутніх фахівців туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розвиток туризму в Україні в умовах нових ринкових відносин значним чином впливає на економіку держави. Як жодна інша галузь, туризм залучає велику кількість працівників, що безпосередньо спілкуються з клієнтами. Зважаючи на це, наріла нагальна потреба у висококваліфікованих фахівцях саме в галузі туризму, які були б здатні в умовах конкуренції продуктивно працювати, вільно оперуючи фаховою лексикою й швидко налагоджуючи контакт із клієнтом.

Специфіка навчання англійської мови професійного спрямування студентів за спеціальністю «Туризм» полягає в тому, щоб створити всі умови для досягнення такого рівня володіння мовою, який би дав змогу використовувати її в подальшій професійній діяльності. Навчання іншомовної фахової лексики, пов'язаної з туристичною сферою, набуває великого значення, оскільки відповідно до сучасних міжнародних освітніх вимог випускники ВНЗ мають вільно висловлюватися іноземною мовою і використовувати її в усному та писемному мовленні у ході досягнення соціальних, академічних і професійних цілей.

Як відомо, знання іноземної мови асоціюється із знанням слів й умінням їх поєднувати для висловлювання. Для цього потрібні певні лексичні навички, щоб студенти могли вирізнити з-поміж інших слів (за формою, звучанням, графічним позначенням, смисловим відтінком і граматичними ознаками) саме ті, які потрібні для певної передачі думки.

Успішне оволодіння студентами англійськими лексичними навичками з фаху – одна із важливіших умов засвоєння мови. Туристична галузь охоплює різні сфери обслуговування клієнтів (пошук туру, підготовка туристичного пакета, забезпечення туристичною інформацією, замовлення готелю, проведення екскурсій, ресторанний сервіс, бронювання та купівля квитків тощо). Неможливо й недоцільно засвоїти повністю словниковий склад англійської мови, який охоплює сотні тисяч лексичних одиниць; тому для спілкування задля реалізації професійних цілей використовують обмежений словниковий запас, який обслуговує ті чи інші сфери комунікації.

Успішність навчання фахової іноземної мови значним чином залежить від рівня оволодіння студентами знаннями та навичками з іноземної мови, який покликаний сформувати основні поняття про лексико-граматичну структуру мови, яка вивчається.

У. Кецик зазначає, що «в методичній літературі не існує єдиної думки про те, коли слід починати навчання професійного мовлення: на початковому етапі чи на етапі спеціалізації. Окремі дослідники обґрунтовують необхідність раннього включення до курсу навчання мовленнєвого матеріалу,

пов'язаного з майбутньою спеціальністю студентів. Інші вчені вважають, що на початку першого курсу потрібно віддавати перевагу побутовій та суспільно-політичній тематиці, а в другому семестрі навчання іншомовного усного мовлення здійснювати на основі тем за профілем вузу або факультету» [2].

Відомо, що абітурієнти приходять у ВНЗ із різним рівнем знань. Тому курс англійської мови загального спрямування має за мету узагальнити раніше вивчений матеріал й набутти потрібного рівня володіння іноземною мовою студентами-першокурсниками. Тому ми погоджуємося з думкою У. Кецик про те, що «на першому курсі навчання іншомовного мовлення студентів необхідно проводити переважно в соціально-побутовій, суспільній та соціокультурній сферах комунікації, а на подальших курсах – переважно в професійній. Проте вже й на початковому етапі бажано готувати студентів до спілкування у професійній сфері, включаючи до навчального процесу фахову лексику, що вживається у непрофесійних сферах комунікації» [2].

Під фаховою лексикою ми розуміємо сукупність загальнонаукових і конкретних спеціальних термінів, слів та словосполучень, скорочень, аббревіатур, кліше, характерних для певної галузі знань. Словник професійних текстів містить вузькогалузеві лексеми, міжгалузеві наукові терміни, професіоналізми (виробничу лексику), номенклатурні назви, професійний жаргон і загальнозживані лексеми.

Засвоєння фахової іншомовної лексики майбутніми фахівцями – складний і тривалий процес, який зумовлює систематичне накопичення та вдосконалення словникового запасу, а також оперування ним під час писання, читання, говоріння й аудіювання. Існують певні труднощі засвоєння лексичного матеріалу. Насамперед це зумовлюється невідповідністю форми слова (між звуковою та графічною), його значенням, сполучуваністю з іншими лексичними одиницями, вживанням слів у певному контексті й повною розбіжністю зі словами рідної мови. Тому важливо розвивати у студентів лексичні навички, які, за визначенням С. Шатілова, «є навичками інтуїтивно-правильного утворення, вживання і розуміння іншомовної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєво-моторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови» [5, с. 94].

Методисти виділяють такі етапи опрацювання іншомовної фахової лексики: стадію ознайомлення з новим матеріалом (пояснення звучання, написання, розкриття значення – семантизація, пояснення вживання, сполучення), первинна активізація, розвиток умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності [7, с. 47].

І. Рахманов у системі роботи над фаховою лексикою виділяє три основних етапи: 1) семантизація нової лексики; 2) активізація (закріплення); 3) практика учнів у використанні лексичних одиниць при формуванні власних висловлювань [9, с. 52].

На практиці методика опрацювання та засвоєння термінів, пов'язаних із туристичною сферою, загалом відбувається за такими етапами:

- усна презентація термінів, їх семантизація;
- виконання вправ із новою лексикою (вправи із застосуванням графічних опор; вправи, які вимагають заповнення пропусків у тексті; добір визначень термінів із кількох варіантів, завершення речень, зіставлення термінів та їх дефініцій, визначення одного зайвого слова та ін.);
- закріплення термінології в усному й писемному мовленні;
- перевірка та контроль якості засвоєних термінів.

Я. В. Нагорний наголошує: «Групування лексики за тематичним принципом є однією з важливих умов інтенсифікації роботи над лексикою. Робота з розвитку мови на основі тематично згрупованих слів сприяє запам'ятовуванню та активізації їх у мові, полегшує побудову зв'язних висловлювань з теми» [6].

До кожного змістового модуля програми перед його опрацюванням студенти отримують лексичні мінімуми слів, згрупованих за тематичним принципом. Студенти охоче послуговуються таким мінімумом, оскільки це значно спрощує виконання домашніх завдань, читання автентичних текстів, й особливо при підготовці письмових робіт та монологічних/діалогічних висловлювань.

На етапі автоматизації та вдосконалення дій студентів із новою фаховою лексикою доцільно використовувати різні типи вправ. Варто зазначити, що в методиці навчання іноземних мов дослідники по-різному підходять до класифікації типів вправ. Зокрема Л. Прокопенко, враховуючи «послідовність становлення мовних знань, комунікативних умінь і навичок студентів», виокремлює такі типи вправ: *рецептивні*, які призначені для сприймання та розпізнавання фахових лексичних оди-

ниць у процесі читання або аудіювання; *мовні*, які покликані сприяти засвоєнню форми, значення, сполучуваності та використання фахових лексичних одиниць; *мовленнєві або умовно-комунікативні*, які найчастіше використовуються для формування й розвитку фахових лексичних одиниць у різних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письма) в певних заданих умовах конструювання мовленнєвих висловів; і *власне комунікативні або ситуативні*, «цільове призначення яких полягає у формуванні навичок ситуативного використання фахових лексичних одиниць в усному, писемному, монологічному та діалогічному мовленні» [8, с. 84].

Наприклад, некомунікативний тип вправи для зіставлення термінів та їх дефініцій:

- domestic tourism;
- inbound tourism;
- outbound tourism.

- a) people leaving their country to take holidays;
- b) people taking holidays in their own country;
- c) people entering the country from abroad to take holidays.

Відповідь: 1 – b; 2 – c; 3 – a.

Приклад умовно-комунікативного типу вправи, яка вимагає для зіставлення запитань та відповідей:

А	В
Can I ask you a few questions?	a) – Bangkok.
Where are you travelling to?	b) – For a study tour.
What is the purpose of your visit?	c) – Certainly.
How long are you planning to stay?	d) – For a week or so.

Відповідь: 1 – c; 2 – a; 3 – b; 4 – d.

Важливо послідовно виконувати вправи, починаючи з не комунікативних або рецептивних, потім мовних або умовно-комунікативних і завершити роботу з лексикою комунікативними вправами або власне комунікативними або ситуативними. Якщо ж комунікативні вправи наповнити рольовим ігровим компонентом, то такий вид роботи сприятиме лише активізації всього лексичного вокабуляру з теми й розвиватиме комунікативні здібності студентів. Рольові ігри та використання елементів проблемного навчання, забезпечує неперервне прищеплення навичок спілкування, формує та вдосконалює вміння добирати відповідні лексичні одиниці для професійно спрямованого спілкування.

У процесі навчання англійської мови професійного спрямування для студентів зі спеціальності «Туризм» досить ефективно використовується система дистанційного навчання «Moodle». Ця система може виступати і як засіб отримання студентами потрібної інформації, і як засіб навчання, і як засіб комунікації (зокрема в ситуації викладач – студент), і як засіб перевірки знань, умінь та навичок. Завдяки системі студенти можуть також самостійно опрацювати автентичні тексти, виконувати тренувальні лексичні вправи або ж перевіряти свої знання.

Висновки. Навчання фахової лексики доцільно здійснювати після того, як студенти-першокурсники успішно засвоять потрібний лексико-граматичний мінімум. Подальше навчання фахової лексики доцільно здійснювати залежно від етапів опрацювання іншомовної фахової лексики, добираючи при цьому такі типи вправ, які забезпечують послідовне й неперервне прищеплення навичок спілкування, формування та вдосконалення вмінь професійно-спрямованого мовлення.

Перспективи для подальшого дослідження вбачаємо в пошуку ефективних методів навчання фахової лексики з використанням сучасних інформаційних технологій та в дослідженні інших аспектів навчання англійської мови для професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери.

Джерела та література

1. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 [Електронний ресурс] / Т. В. Гороховська ; [Нац. акад. держ. прикордонної служби України імені Б. Хмельницького]. – Хмельницький, 2007. – 20 с. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2007/07gtvovs.zip>
2. Кецик У. В. Навчання студентів-економістів англійської професійної лексики [Електронний ресурс] / У. В. Кецик. – Режим доступу : www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Philologia/67981.doc.htm

3. Кусько К. Я. Когнітивно-дискурсні концепти та стратегії іншомовної дидактики / К. Я. Кусько // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 11. – Кн. 1. – К. : Вид. дім Дм. Бураго, 2004. – С. 246–250.
4. Мірошниченко Е. В. Навчання професійної лексики студентів-економістів під час усно-мовленнєвого спілкування в непрофесійних сферах комунікації : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Е. В. Мірошниченко. – К., 1996. – 23 с.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. – Вид. 2-ге випр. і переробл. / кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
6. Нагорний Я. В. Формування лексичних навичок іншомовного професійно орієнтованого мовлення студентів в умовах педагогічного ВНЗ [Електронний ресурс] / Я. В. Нагорний. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2009_6/nagorny.p
7. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е. И. Пассов. – М. : Рус. яз., 1989. – 222 с.
8. Прокопенко Л. І. Комплекс вправ зі збагачення фахового фразеологічного словника студентів / Л. І. Прокопенко // Вісн. ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2011. – № 15 (226). – Ч. III. – С. 84–88.
9. Рахманов И. В. Обучение устной речи на иностранном языке / И. В. Рахманов. – М. : [б. и.], 1980. – 120 с.

Заблочкая Любовь. Методические аспекты обучения иноязычной профессиональной лексики студентов специальности «Туризм». В статье предпринята попытка рассмотреть актуальность проблемы обучения иноязычной профессиональной лексики, определить особенности профессиональной терминологии и специфику ее введения в процесс обучения английскому языку студентов по специальности «Туризм», обосновать методические аспекты процесса обучения профессиональной лексики английского языка студентов. Определено, что в зависимости от этапов работы по изучению иноязычной профессиональной лексики используются соответствующие типы упражнений, которые обеспечивают непрерывное привитие навыков общения, формирование и усовершенствование умений профессионально-направленного общения.

Ключевые слова: иноязычная профессиональная лексика, обучение английскому языку, методические аспекты обучения, этапы, типы упражнений

Zablotska Liubov. The Methodological Aspects of Teaching a Foreign Language Professional Vocabulary Students of Specialty «Tourism». The attempt to consider the relevance of learning the foreign language professional vocabulary, to describe the features of professional terminology and the specificity of its implementation into the process of learning English by the students, majoring in «Tourism», to justify the methodological aspects of learning professional vocabulary of English students is done in the article. It is shown that, depending on the stages of foreign language professional vocabulary training the relevant types of exercises are used, which provide continuous inculcating skills, professionally-directed speech development and its improvement.

Key words: foreign language professional vocabulary, English language training, methodological aspects of learning, stages, types of exercises

Стаття надійшла до редколегії
03.03.2013 р.

УДК 378.371

Оксана Ісаєва

Терміни медицини як основа культури й комунікації майбутніх фахівців

У статті розглянуто проблему навчання студентів-медиків основних культурних норм у процесі викладання англійської мови. Тому актуальним вважається дослідження міжкультурної комунікації мови медицини, що передбачає вивчення культури як основи комунікації, оскільки саме вона є окремим вагомим надбанням людських відносин. Під час вивчення англійської мови (за фаховим спрямуванням) важливу роль відіграють греко-латинські терміни і їх компоненти як інтегральна складова частина культури й комунікації та основа міжкультурної комунікації мовного змісту, що досягається за допомогою термінів, термінотворчих елементів та термінологічних компонентів і вважається однією з найважливіших ознак культури мови. Полісемія є найбільш суперечливою із характеристик спеціальної лексики, зокрема термінології, тобто частини лінгвістичного фонду, яка стрімко зростає. Точність і лаконічність мовлення студентів-медиків досягається вмінням узго-